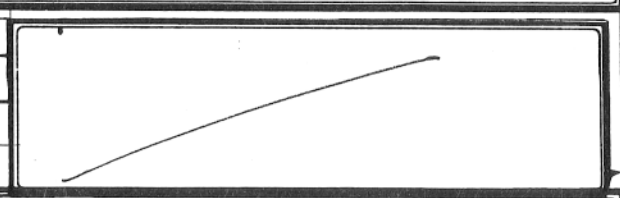

KAZALISTE *Hrvatsko Narodno Kazalište u Zagrebu*

ADRESA *Trg Maršala Tita 15*
GRAD *Zagreb*
ŽUPANIJA *Zagrebačka*
TELEFON *01/4828550*

PREVODITELJ *Antun Šoljan*
REDATELJ *Ivica Krućević*
DRAMATURGINJA *Lada Kaštelan*
SCENOGRAF *Ivica Prlander*
KOSTIMOGRAFKINJA *Danica Bedijer*
KOREOGRAFKINJA *Mila Radov*
MAČEVANJE *Suzija Kovačić*
OBLIKOVANJE SVJETLA *Vladimir Kazda*
JEZIČNA SAVJETNICA *Jurđa Škarić*
ASISTENTI REDATELJA *Roko Grbin, Tea Gjergjazi*
ASISTENT SCENOGRAF *Ante Srdar*
ASISTENTICE KOSTIMOGRAFKINJE *Katrina Radošević*
Martina Fšić
GLAZBA *Neven Frangeš*

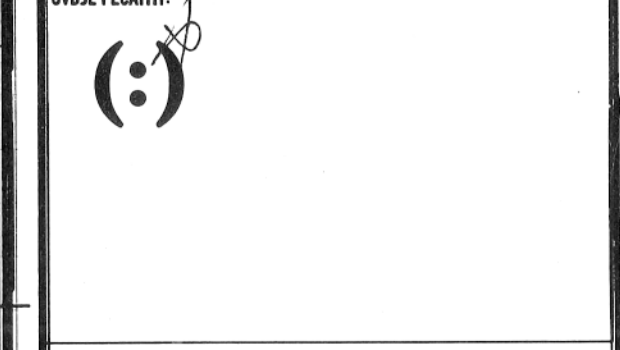
NASLOV

KRALJ LEAR

AUTOR

William Shakespeare

OVDE PEČATI:

00221998

AUTOR:

MIRA MUHOBERAC

NASLOV:

ANTUN ŠOLJAN I VANJA DRACH ILITI
MEŠTRI OD RIJEČI I OD TEATRA

FOTOGRAF:

DAVOR ŠIFTAR

Za svako je glumište, pa tako i za hrvatsko već sama zamisao postavljanja genijalne Shakespeareove drame na pozornicu - događaj. U uvodu svoga antologijskoga eseja o *Kralju Learu* Jan Kott navodi odnos suvremene civilizacije prema ovoj dramskoj građevini: uspoređujući je s vrhunskim Bachovim, Beethovenovim, Wagnerovim, Michelangelovim, Danteovim djelima, mnogi joj se kazalištarci dive kao golemoj planini nemajući snage posjetiti je.

U hrvatskoj kulturnoj povijesti zabilježeno je nekoliko uprizorenja *Kralja Leara*. Prva je izvedba u profesionalnom kazalištu bila 1882. u zagrebačkom HNK-u, u režiji Adama Mandrovića. Slijedilo je 1894. godine uprizorenje Stjepana Miletića, pa 1904. Andrije Fijana, pa Tita Strozija, Dina Radojevića... *Leara* su gledali u Splitu, u Osijeku, Varaždinu, Puli... u režiji Tomislava Tanhofera, Vlade Vukmirovića, Branka Mešega... Našim je suvremenicima najjače u sjećanju ostao *Kralj Lear* u Dramskom kazalištu Gavella pod snažnim redateljskim rukopisom Koste Spaića, nažalost pokojnoga genijalnoga kazališnog umjetnika i profesora ovotrenutnoga redatelja *Kralja Leara*, premijerno izvedena 23. siječnja 1998. godine pod zlatnom kupolom središnje nacionalne kazališne kuće.

Shakespeareovo djelo *Kralj Lear* u kazalištima je izvedeno u prijevodu na hrvatski jezik Josipa Miškatovića (od 1882. do 1904. godine) te Milana Bogdanovića (hrvatskim kazališnim pozornicama Bogdanovićev je prijevod vladao sve od 1935. godine). Napokon, 1990. godine pojavio se Bogdanovićeva patetike i teškoga metra oslobođen prijevod na hrvatski Antuna Šoljana koji svojom gipkošću, dubinom, lucidnošću, istodobnom jačinom izražene misli, poetičnošću iskaza i izričaja, filozofičnošću, a najviše modernošću koja računa na aluzije i implikacije hrvatske suvremenosti i tradicije, pjesništva i političnosti, igrom riječima, rečenicama kao odlomljenim od kamenog bloka a scenski izgovorljivima - pruža mogućnost za predstavu snažnu i osjećajnu, misaonu i igrivu. Napokon možemo reći - pronađen je ključ za hrvatsko jezično čitanje, govorenje, igranje i mišljenje Shakespearea! Nažalost, taj je ključ u ovoj predstavi na pragu 21. stoljeća, opterećen kazališnopragmatičnim (i možda nužnim) skraćivanjem teksta, oduzimanjem dramskoj teksturi bajkolikosti, dijalogu tkiva povijesnosti, političnosti, snažne aluzivnosti, filozofičnosti, ali i barokne usmjerenosti Božjem pogledu, zaigrao samo u dijelovima shakespearijanski snažne i jasne dikcije, u onim dijelovima predstave oslobođenima česte dikcijske i glumačke nerazgovijetnosti i nerazumljivosti, nerazlikovanja i neuočavanja izmjenjivanja ili postojanja poezije i proze, stiha i metra, ritma i rtimičnosti. Veličina i duboka jednostavnost Šoljanova prijevoda čula se i vidjela samo u glumačkim dionicama Vanje Dracha (Lear), Vanje Matujec (Regan), Tomislava Stojkovića (Kent) i Zijada Gračića (Oswald) te u rijetkim proplamsajima ostalih sudionika predstave.

Drugi razlog za gledanje predstave *Kralj Lear* na razini kazališnog događaja izbor je i ostvarenje Vanje Dracha u naslovnoj ulozi Kralja Leara. Gotovo idealan habitusom za bajkolikog i povijesnog kralja, ali i čovjeka koji nosi težinu naše suvremenosti, upitnost i svjesnost raspada svijeta, istodobnu skeptičnost, koleričnost i melankoliju, iznimno psihološko, unutrašnje bogatstvo, nakon četrdeset godina glumačkog djelovanja i gotovo stotinjak uloga "iza sebe" Drach je, svojom moralnom i glumačkom, životnom popudbinom, fantastičan (neorenesansno-neobarokni) izbor za zdravo i hrabro glumačko-egzistencijalno nošenje "pozornice luda" na svojim leđima, idealan pridruživač Mandroviću, Fijanu, Dujšinu, Kutijaru, Šovagoviću... u ovoj ulozi koju svi veliki dramski umjetnici čekaju kao ostvarenje vrhunca svoga profesionalnoga života. U ulozi Leara Drach ostvaruje govorno i tjelesno savršenstvo kralja i čovjeka koji ostaje bez temelja u vlastitoj zemlji i vlastitoj obitelji tražeći ga lutanjem pozornicom Istine i grčenjem civilizacijskih dimenzija u mikrokozmu osobnosti. Drachov Lear neočekivano je drukčiji od svih Vanjinih uloga: potpuno

depatetiziran, oslobođen drachovski tipične osvajajuće retoričnosti, Kralj Lear prvaka hrvatskoga kazališta, lucidno prokazujući djelo, Shakespearea i Kazalište našega Života i Svijeta, ogoljuje glumu, djelujući iz središta suvremene osjećajnosti i intelektualnosti bez ikakvih pomagala, bilo gestualnih, mimičkih, rekviziterskih, pa čak i partnerskih. Njegov Lear, redateljski lišen prekretničkog prizora "oluje", kreće se tangentama lutalaštva, pitanja i traženja, tišina i nevidljivosti dodirujući dno egzistencije, dubinu postojanja. Svečanost glume i završno Drachovo premijerno dostojanstveno primanje svečarskih čestitaka daleko su nadvisili cjelokupnu izvedbu *Kralja Leara* u Hrvatskom narodnom kazalištu. Osjećaj bivanja s Drachom i sa Šoljanom, s djetetom u sebi i čovjekom osviještenoga pogleda praga egzistiranja u ovom i onom svijetu trebalo je doživjeti. Takvi trenutci ne ponavljaju se!

A o samoj predstavi reći će kritike, publika, izvođači, njezin život prije i poslije, život u svakom trenutku kazališnoga čina, život sveden na arhetip, na metaforu i simbol, pozornica bez glazbeničke i mudrosne Spaićeve genijalnosti i Šovagovićeve i Šovagovićkine (Cordelia, Luda) i Šerbedžijine (Luda, Edgar) topline i majstorstva, Zidarićeve (Gloster) smrtno duhovitosti... prije desetak godina u *Gavelli*, u predstavi koja je, započinjući zvukom violončela, a završavajući Learovim nošenjem Cordelije u ribarskoj mreži, izmamljivala suze, toplinu, tragičnost i zaljubljenost u nedokučivo. Spaićeva i Šovagovićeva predstava zračila je energijom slojevitosti, istine, topline, komičnosti i tragičnosti, dramatičnosti, strujanjem Prirode, Naravi, Umjetnosti...

Tomislav Stojković, Siniša Popović, Vanja Drach i Nataša Dorčić

FOTOGRAFIJE

KRITIKE O PREDSTAVI *KRALJ LEAR*

Nakon premijere u hrvatskom je tisku predstava napravljena prema tekstu Shakespeareove tragedije *Kralj Lear* odjeknula sasvim različitim glasovima, od odobravajućih i ushićenih do rušilačkih i negativnih. Donosim izvode iz kritika (doslovce, ne ispravljajući jezične pogriješke; bez isječaka o glumi Vanje Dracha, složenih u posebnom mozaiku) prema redosljedu objavljivanja:

* Predstava tako počinje raskošno uobličenom dvorskom scenom koju slijedi niz fragmentarnih, brzo izmjenjivanih slika što će u prvome dijelu, uz tek manje zastoje, dostići željenu ritmičku ujednačenost i protočnost, no kako je cijela stvar polagano skretala prema irealnom, predočenom kroz sveopću stilizaciju (i poneki upečatljivi vizualni doživljaj), tako je sve više dolazilo i do nepotrebnih usporavanja i zastajkivanja, potpomognutih pojedinim glumačkim neujednačenostima i limitiranostima. No, na onim ključnim mjestima Kunčevićeva je predstava ipak imala sve potrebne *attribute*, uspijevši predočiti mračnu, pesimističnu i opominjuću sliku svijeta (i još više onih koji ga tako mračnim čine), sliku što Shakespeareov komad otjelovljuje u balansiranju između klasičnog registra i pojedinih hrabrijih, modernističkih iskoraka.

Hrvoje Ivanković, *Arhetipska slika svijeta, Slobodna Dalmacija*, Split, 25. siječnja 1998.